

cd.

Wykłady z historii nauki w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim

---

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 18/1, 210-211

1973

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

szych badań jest zainteresowanie naukowców ściśle związane z rozpoznaniem wstępnym i całokształtem wiedzy o danym przedmiocie *T*. Poza tym pobudzający wpływ ma określona wizja świata przyjęta przez dany kolektyw uczonych oraz uznawane przez tenże kolektyw kryteria naukowości:

„Hipotezy światopoglądowe i ideał naukowy działają w przedsięwzięciu badawczym jak dwie części kwasu *DNA*, dwóch związanych ze sobą komórek rozrodczych” — powiedział profesor Törnebohm. Decydują one o następujących po sobie etapach badania, o linii rozwojowej nauki.

Istnienie zewnętrznego pola sterowania wiąże się z faktem, że działalność badawcza jest działalnością społeczną. Badania i ich kierunek wraz z wewnętrznym polem sterowania znajdują się pod silniejszym lub słabszym wpływem otoczenia. Wyobrażenia, oczekiwania i zainteresowania otoczenia wywierają wpływ na działalność uczonych. Wśród tych oddziaływań można wyróżnić oddziaływania grupy zleceniodawców oraz wpływ środowiska socjokulturowego (np. formy organizacyjne uczelni czy instytucji). Między wewnętrznym a zewnętrznym polem sterowania zachodzi ścisły związek i wzajemne oddziaływanie. Przewaga wpływów któregośkolwiek z tych pól może niekiedy prowadzić do zahamowania rozwoju nauki. Stąd ogromne znaczenie zachowania wzajemnej równowagi między nimi.

Ogromne znaczenie w obu polach sterowania odgrywa człowiek i jego ambicje uwarunkowane psychologicznie i socjologicznie.

W ramach krótkiego sprawozdania trudno wyczerpująco przedstawić treść wygłoszonego referatu. Ograniczymy się więc do tych kilku uwag.

Szczególne zainteresowanie obecnych wywołały rozważania referenta związane z czynnikami sterującymi nauką. Na ten temat zabrał głos przewodniczący posiedzenia — profesor Klemens Szaniawski. Podkreślił on ogromną rolę pól sterowania i ich związek z podejmowaniem decyzji odnoszących się do polityki naukowej.

Inne wypowiedzi dotyczyły przydatności proponowanych przez Törnebohma rozwiązań dla nauk różnych typów — w szczególności różnic między naukami typu socjalnego i przyrodniczego. Wysunięto również pytania na temat relacji między teorią a doświadczeniem oraz modelowania ewolucyjnych i rewolucyjnych etapów rozwoju nauki.

Interesujący referat profesora Törnebohma stanowi zachętę do bliższego poznania oryginalnego dorobku pracowników göteborskiego Instytutu Teorii Nauki.

Irena Szumilewicz

WYKŁADY Z HISTORII NAUKI W KATOLICKIM UNIWERSYTECIE LUBELSKIM

Od kilku lat na wydziale historycznym KUL-u prowadzone są dla studiów stacjonarnych czwartego i piątego roku wykłady z wybranych zagadnień historii nauki i techniki polskiej XIX i XX w. W roku akademickim 1970/71 tradycyjną formę wykładu zastąpiono konwersatorium, chcąc umożliwić w ten sposób prowadzenie swobodnej dyskusji. Szczególną uwagę zwrócono na okres 1864—1939, poruszano głównie problemy organizacji i historii nauki polskiej, koncentrując się wokół działalności i dziejów różnego typu instytucji naukowych jak: uniwersytety, politechniki, towarzystwa naukowe, Kasa im. J. Mianowskiego, Polska Akademia Umiejętności, Zakład Narodowy im. Ossolińskich i in. Prezentowany materiał z historii nauki, głęboko osadzony w dziejach politycznych i społeczno-gospodarczych, budzi szczególne zainteresowanie słuchaczy dzięki wskazywaniu na analogie i powiązania ze współczesnością. Obecnie w konwersatorium biorą udział — jako wolontariusze — studenci innych roczników lub nawet wydziałów.

Historia nauki coraz bardziej zyskuje prawo obywatelstwa w tej uczelni głów-

nie dzięki katedrze historii kultury, przy której prowadzone są dla starszych roczników wykłady z historii historiografii światowej.

Na marginesie wypada dodać, że pracownicy naukowci tej uczelni i młodzież akademicka czynnie uczestniczyli w ogólnopolskiej ankiecie przeprowadzanej przez Zakład Historii Nauki i Techniki PAN na temat *Wartości dydaktyczne historii nauki i jej miejsce we współczesnych programach nauczania*.

cd.

PRZED OBCHODAMI KOPERNIKOWSKIMI

W sierpniu 1972 r. spotkali się w Toruniu uczeni z Europy i Ameryki — członkowie Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki. Podsumowali oni wyniki przygotowań do międzynarodowych sympozjów, jakie odbędą się w związku z organizowanym w bieżącym roku w Polsce kongresem nadzwyczajnym Międzynarodowej Unii Astronomicznej, którym nauka światowa uczci 500-lecie urodzin Kopernika. Uczestnicy spotkania zwiedzili Szlak Kopernikowski — Toruń, Olsztyn, Lidzbark Warmiński, Frombork.

W tym samym miesiącu gościliśmy także w Polsce A. Fortiego — koordynatora programu kopernikowskiego UNESCO. Wziął on m.in. udział w zorganizowanym w Warszawie specjalistycznym spotkaniu Porozumiewawczego Komitetu do Spraw UNESCO Polski, Francji i Włoch.

88 sesja Rady Wykonawczej UNESCO rozpoczęła cykl przygotowań do uroczystych obchodów rocznicy kopernikowskiej w krajach Europy, Azji i obydwu Ameryk. Organizatorami tych różnorodnych obchodów są narodowe komitety d/s UNESCO, uniwersytety, akademie nauk, towarzystwa naukowe i ośrodki naukowo-kulturalne na świecie. 19 lutego 1973 r. w Paryżu, w siedzibie UNESCO, nastąpi inauguracja francuskich obchodów ku czci Kopernika. Otworzy je sesja naukowa *W hołdzie Kopernikowi* oraz wielka ekspozycja w Biblioteque Nationale, na którą złożą się m.in. zbiory wypożyczone z Collegium Maius Uniwersytetu Jagiellońskiego. Także w lutym w paryskim Pałacu Odkryć zaprezentowana zostanie inna wystawa kopernikowska, która później odwiedzi wiele innych miast Francji. W czerwcu odbędzie się międzynarodowe kolokwium na temat *Świat Kopernika i Kopernik na świecie* zorganizowane przez Centre International de Synthèse przy współpracy Francuskiego Towarzystwa Astronomicznego. Wydawcy francuscy przewidują opublikowanie pełnego tekstu *De revolutionibus*.

W Rzymie z inicjatywy Accademia dei Lincei odbędzie się w połowie maja międzynarodowe sympozjum *Kopernik i kosmologia współczesna* połączone z otwarciem Muzeum Kopernikowskiego w Obserwatorium na Monte Mario.

Obchodom kopernikowskim w Związku Radzieckim patronować będzie Akademia Nauk. W Moskwie zwołana zostanie jubileuszowa sesja naukowców z wielu krajów, szereg ekspozycji zaprezentuje dorobek myśli Kopernika.

W Stanach Zjednoczonych cały program obchodów koordynuje narodowy Komitet d/s UNESCO. Wiosną w Waszyngtonie odbędzie się sesja Akademii Nauk oraz międzynarodowe sympozjum. W Chicago, staraniem Fundacji Polskiej, stanie pomnik Astronoma — kopia warszawskiego pomnika Thorwaldsena, a w Muzeum Nauki i Przemysłu otwarta zostanie wielka wystawa kopernikowska, przygotowana przez Naczelną Organizację Techniczną i warszawskie Muzeum Techniki.

W Wielkiej Brytanii w styczniu odbędzie się sympozjum naukowe pn. *Układ planet* zorganizowane przez Royal Society. Obchody rocznicy kopernikowskiej zapowiadają m.in.: brytyjskie Towarzystwo Historii Nauk, uniwersytety w Londynie, Glasgow i Swansea. Do Wielkiej Brytanii przekazane zostaną z Polski dwie wystawy poświęcone Kopernikowi. Dotrą one do wielu ośrodków naukowych — Lon-